

Rapport över metallundersökning av förmodad skattplats,
Garde 1:28, Stenkyrka socken, Gotland

ArkeoDok Rapport 2006:9
Lst. dnr. 431-5012-06

ArkeoDok

Rapport över metallundersökning av förmodad skattplats, dnr. 431-5012-06

Bakgrund

Fornlämning nummer 154 i Stenkyrka socken utgörs av en förmodad fyndplats för en silverskatt. Enligt muntliga uppgifter från en Hartvig Karlsson och Sune och Anna Högberg skall silverskatten, som ej lämnades in, ha påträffats i åkern enligt markering för fornlämning nummer 154.

Enligt uppgifter till länsantikvare Majvor Östergen är fyndplatsen en annan, i närheten av ett träd som ännu står i åkerns västra kant. Noteras bör att bara några hundra meter nordväst ut är en annan plats för fyndet av en eller möjligen två silverskatter, vilka har inlämnats i omgångar (fornlämning nummer 119).

Uppdraget från länsstyrelsen var att försöka identifiera platsen för den omtalade silverskatten, avgränsa den eventuella fornlämningen och verifiera dessa innehåll.

Genomförande

Fältarbetet, som innebar att med metalldetektor gå över hela åkern markerad på vidstående karta, genomfördes den 23-24 augusti 2006 av Per Widerström och undertecknad Dan Carlsson. Åkern var vid tillfället nysådd, vilket innebar idealiska förhållanden för en metallkartering. Åkern har ett

svagt höjdstråk i nordsydlig riktning längs mitten av åkern och den sluttar framför allt i den östra delen mot öster, där de allra östligaste delarna är närmast låglänta.

I princip hela åkern avsöktes med detektorn. De två utpekade områdena, dels där fornlämning nummer 154 är markerad i fornminnesregistret, dels vid det solitära trädet, avsöktes ytterst noggrant.

Samtliga utslag av andra metallföremål än järn togs upp för identifiering, samt ett antal järnföremål för att verifiera deras tidsmässiga status.

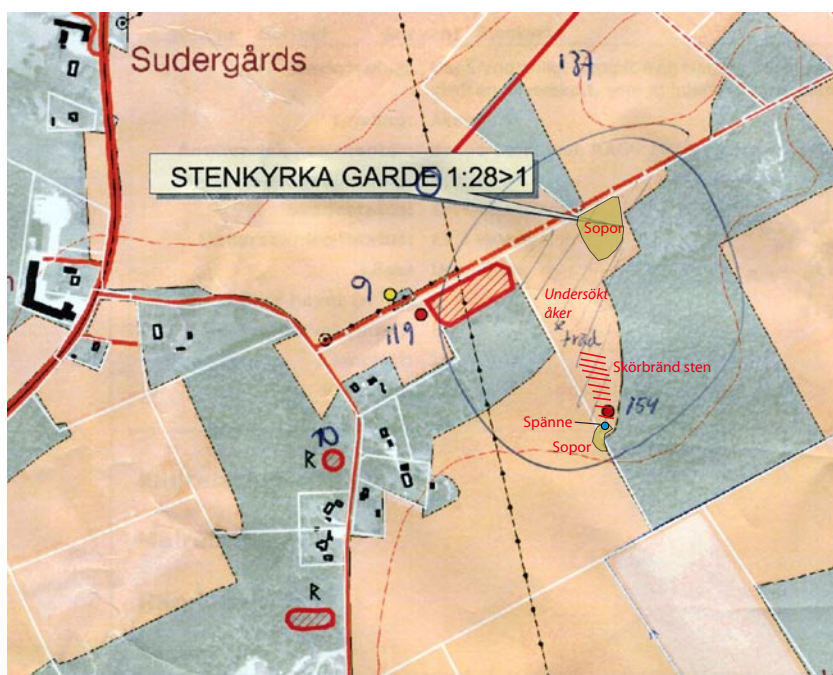
Resultat

Metallkarteringen gav vid handen att det, i likhet med de flesta åkermarker, förekommer enstaka järnföremål spridda i åkern. Dock fanns två områden som innehöll markant mycket utslag för järn. I det ena fallet i det sydligaste hörnet av åkern, direkt gränsande till åkerkanten och den under 1960-talet upptagna åkern väster om den nu aktuella åkern. I anslutning till hörnet förekom förutom mycket stora mängder av järnskrot, även rikligt med glas, stanniol, kapsyler etc. Området utgör uppenbarligen en utplöjd "skräphög" från sen tid (kapsyler från Wisby bryggeri antyder att det rör sig om sopor från 1950- 60-talet.

Det karterade området i Stenkyrka socken, utgörs av fastigheten Garde 1:28. Den aktuella fornlämningen är nummer 154, som utgör den förmodade platsen för en silverskatt. Två områden i åkern innehåller stora mängder sentida sopor i form av järnföremål, stanniol, kapsyler etc.

Den södra delen av åkern hyser spår av skörbränd sten och även spridd förekomst av 0,1- 0,2 meter stora gråstenar.

I den sydligaste delen av åkern påträffades ett djurhuvudformat spänne från vikingatid.

Det andra området med rikligt med järnföremål är beläget i åkerns östra del, i en svag sluttning mot öster. Även här förekom det vid sidan av järn sentida föremål som hagelpatroner, kapsyler, glas etc. Området sammanfaller i hög grad med ett impediment i åkern som finns utmärkt i den äldre ekonomiska kartan (från 1938).

Som ovan anfördes undersöktes samtliga utslag av föremål som inte var av järn (totalt ca 50 föremål) och i samtliga fall, utom i ett, rörde det sig om sentida material i form av kapsyler, fårklipps, ringar till ölburkar etc. etc.

I ett fall rörde det sig om ett förhistoriskt föremål – i detta fall ett djurhuvudformat spänne från vikingatid (koordinater 6390096N, 1649181ö). Föremålet framkom i den sydligaste delen av åkern, i nära anslutning till markeringen för fornlämning nummer 154. Området avsöktes intensivt för att spåra en eventuell förekomst av andra förhistoriska föremål, men inga sådana påträffades. Spännets är starkt slitet, saknar nål och har en kraftig skada på ovansidan som kan ha skett genom odlingsarbete.

I åkerns södra halva förekommer, spritt på ytan, spår av skörbränd sten och den sydligaste delen hyser även en hel del sten av 0,1- 0,2 meters storlek. Möjligen kan dessa stenar antyda att det på platsen finns svaga spår av ett kulturlager från en äldre boplats, sannolikt då bronsålder eller tidig järnålder. En vikingatida boplats skulle ha avsatt ett betydligt rikare metallmaterial, inte minst borde det ha framkommit ett antal bronsföremål, vilket är regel på den tidens boplatser.

Tolkning

Den detaljerade undersökningen gav vid handen att det i åkern inte finns några som helst spår av en silverskatt. I normala fall förekommer det nästan alltid enstaka bitar av skatten kvar i åkern, framför allt om den är påträffad i utplöjt skick (i föreliggande fall finns inga uppgifter om hur skatten skulle ha påträffats).

Uppgifterna om skatten är överlag mycket vaga och jag håller det för troligt att även den rumsliga placeringen är oklar. Det förefaller rimligt att tro att dessa muntliga uppgifter sannolikt skall sättas i relation till platsen för skatten ca 200 meter nordväst ut (fornlämning nummer 119) och att man har förväxlat placeringen.

Djurhuvudformat spänne från södra delen av åkern.

Förekomsten av det djurhuvudformade spännets är mer svårklar. Att spännets skulle vara en del av en skatt är inte troligt. Två alternativ förefaller rimliga. Antingen kan det vara resten av en på platsen belägen grav, som genom odlingen har spolierats, i likhet med så många andra vikingatida gravar på Gotland. Det andra alternativet kan handla om att spännets har kommit med i samband med utkörningen av de sentida sopor som finns i den sydligaste delen av åkern. Utan vidare undersökningar är det i dagsläget omöjligt att säga vilket av alternativen som är det mest sannolika eller riktiga. Spännets har inlämnats till läns museet på Gotland.

Slutsats

Beskrivningen till fornlämning nummer 154 bör kompletteras med den nya kunskapen om frånvaron av några spår av en silverskatt på platsen och samtidigt bör noteras de svaga spåren av inslag av skörbränd sten.

Dan Carlsson
ArkeoDok

